

Z histórie opevneného kláštora v Bzovíku

Kúpou tejto brožúrky podporujete obnovu
opevneného kláštora a kultúrne podujatia.

Z histórie opevneného kláštora v Bzovíku

Text sme čerpali z výskumnej dokumentácie z archeologického výskumu z roku 2015,
časť archívno - historický výskum, ktorý vykonávali:

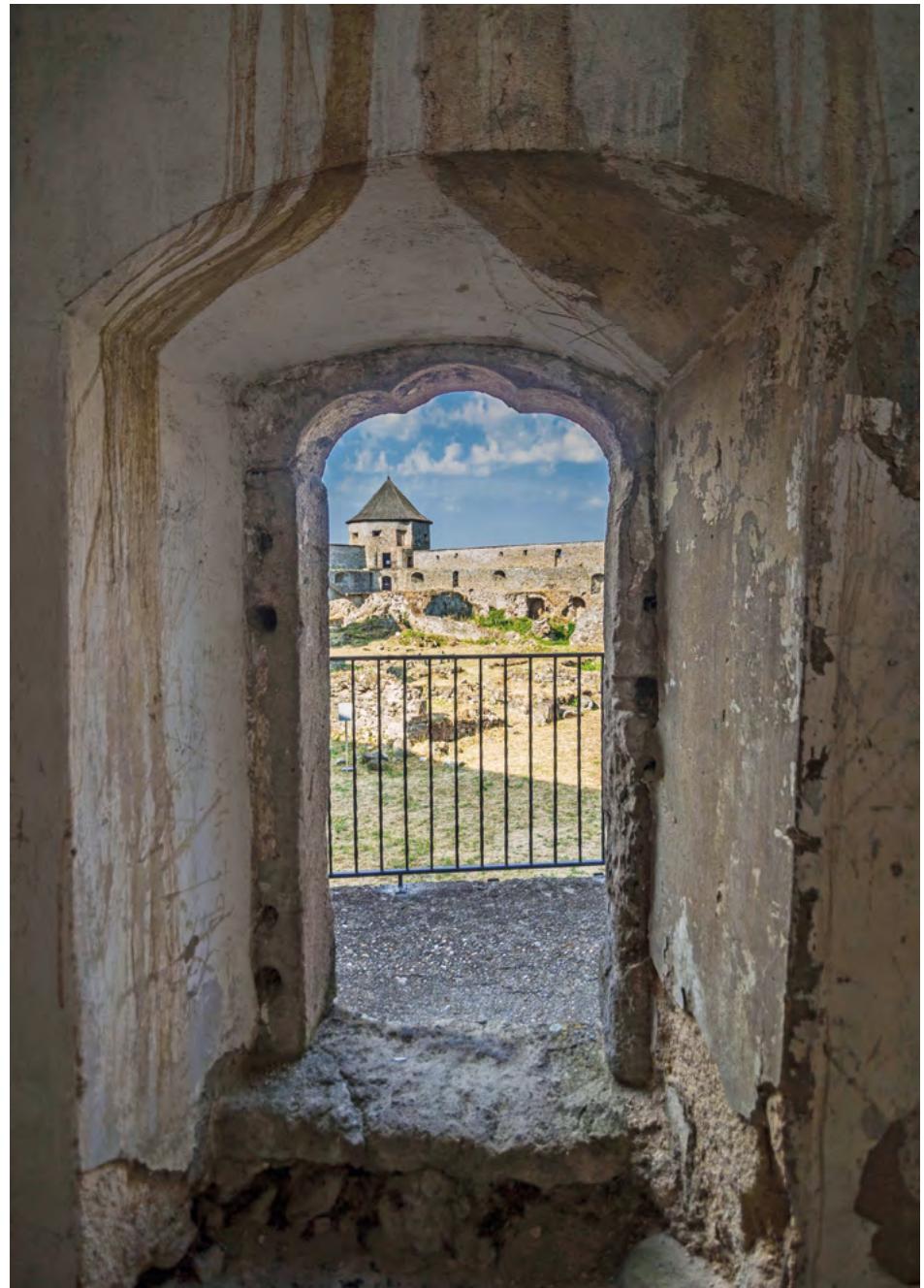
PhDr. Pavol Maliniak, PhD., PhDr. Henrieta Žažová, PhD., PhDr. Rastislav Kožiak, PhD.

Vydavateľ: OZ Pod hradom

Farebné fotografie: © Barbora Strieborná

Grafické spracovanie: Pavol Borodovčák

Bzovík 2018

Konvent sv. Štefana u Bzovíku

Konvent sv. Štefana (*Conventus ecclesiae sancti Stephani regis de Bozok*) je jedným z najstarších kláštorov na území Slovenska.

Poloha Bzovíka

Bzovík má strategickú polohu na jednej z vyvýšení Krupinskej planiny a vyvinul sa na vedľajšej ceste hlavnej komunikačnej osi severojužného smeru, ktorá prechádza cez Hontiansku župu. Cestná komunikácia z obce Bzovík sa na zvolensko- liptovskú trasu napájala v úseku medzi Devičím a Krupinou.

Cez pahorky Krupinskej planiny viedla komunikácia z juhu zo Šiah, cez Plášťovce a Badín a z východnej strany komunikácia z Novohradu prechádzala cez Nenince, Čebovce, Litavu, Trpín a Kozí Vrbovok. Tretia smerovala zasa na západ, na spomínanú hlavnú cestu, ktorá spájala centrálné časti Uhorského kráľovstva s banskými mestami a cez Liptov a Oravu s Poľskom.

Convent of St. Steven in Bzovík

Convent of St. Steven (*Conventus ecclesiae sancti Stephani regis de Bozok*) is one of the oldest monasteries at the territory of Slovakia.

Location of Bzovík

Bzovík is strategically located at one of ridges of Krupina plain and it developed at a subsidiary road of the main communication axis of the northsouth way, which has been crossing the Hont district. The road from Bzovík village is joining zvolen-liptov rout between Devicie and Krupina.

Through the hills of Krupina plain led the road from the South from Sahy, through Plastovce and Badin and from the east side the road from Novohrad went through Nenince, Čebovce, Litava, Trpin and Kozi Vrbovok. The third road headed to the west, to the abovementioned mail road, which connected central parts of Hungarian kingdom with mining towns and through Liptov and Orava with Poland.

Zakladacia listina

Zakladacia listina, tzv. bzovícka listina, sa datuje do roku 1135, ale v origináli nie je zachovaná. Dozvedáme sa z nej o fundátoroch a približnom období založenia kláštora: „*Komes Lampert so svojou manželkou Žofiou a synom Mikulášom vybudovali v nádeji na nebeskú odmenu a spásu svojich duší na svojom majetku, ktorý sa nazýva Bzovík, kláštor k úcte sv. Štefana kráľa za vlády slávneho kráľa Štefana druhého a za ctihodného muža ostrihomského arcibiskupa Feliciána.*“

Za zakladateľa konventu je považovaný komes Lampert z veľmožského rodu Hont-Poznanovcov spolu s manželkou Žofiou a synom Mikulášom. Mnisi sa v Bzovíku usadili za vlády kráľa Štefana II. (1116 – 1131) a za čias ostrihomského arcibiskupa Feliciána (1127 – 1139), z čoho možno predpokladať založenie kláštora v období rokov 1127 – 1131.

Charter

Charter, so called bzovík charter dates back to 1135, but original has not been saved. We can learn about the founders and approximate term of establishment of the monastery: "Komes Lambert with his wife Zofia and son Nicholas built hoping for heaven's reward and salvation of their souls on their own property, which is called Bzovik, the monastery for the respect of St. Steven king during governance of the wellknown king Steven the 2nd and for the honorable man the Archbishop of Ostrihom Felician."

Komes Lambert has been considered as a founder of the monastery from the magnificent family line Hont-Poznanov together with wife Zofia and their son Nicholaus. The monks settled down in Bzovík during the governance of the king Steven II (1116 – 1131) during times of Ostrihom Archbishop Felician (1127 – 1131) thanks to which we can assume founding of the monastery between 1127 – 1131.

Benediktíni

V zakladacej listine nie je uvedené, pre príslušníkov akej mníšskej rehole bol kláštor založený. V starnej literatúre sa často vyskytuje údaj, že tu pôvodne boli cisterciti, ale vzhľadom na rozšírenosť benediktínov a cistercitov v Uhorsku v prvej polovici 12. storočia je pravdepodobnejšie, že išlo o benediktínov. Menovite sú známi prvý a tretí opát bzovických benediktínov: Alexander (pred rokom 1135), a Krišpín (1139). Základ života v benediktínskom kláštore tvorila regula sv. Benedikta z Nursie, ktorá bola založená na odriekaní, zbožnosti, zviazanosti s miestom (*stabilitas loci*), bezvýhradnej poslušnosti voči predstavenému v chudobe a celibáte.

O príchode a živote premonštrátov

Už po polstoročí nahradili benediktínov premonštráti. Dôvodom ich príchodu mohlo byť porušovanie disciplíny, strata autority a väznosť a následný pokles počtu be-

Benediktines

The charter does not state for members of which monastic society was the monastery founded. In older literature we can often trace the entry, that originally there were cistercians, but referring to spread of the Benedictines and the cistercians in Hungary in the first half of the 12th century, it is more likely that they were the Benedictines. The names of the first and the third fathers of the Bzovík Benedictines are known: Alexander (before 1135) and Krispin (1139). The base of life in the benedictines' monastery was formed by regula of St. Benedict of Nursia, which was based on ascetism, devotion, link to the place (*stabilitas loci*), implicit compliance with the Father in poverty and celibacy.

About the arrival and life of the premonstrates

A half a century later the Benedictines were replaced by the premonstrates. The reason for their arrival could be breaking

nediktínov. Od konca 11. storočia zasiahol benediktínske mníšstvo všeobecný úpadok a kríza, keďže sa „čierni mnísi“ vzdali kultivovania vzdelenosti i pastoračnej činnosti a zostali zatvorení aj napriek zmenenej spoločenskej situácii za múrmi svojich kláštorov.

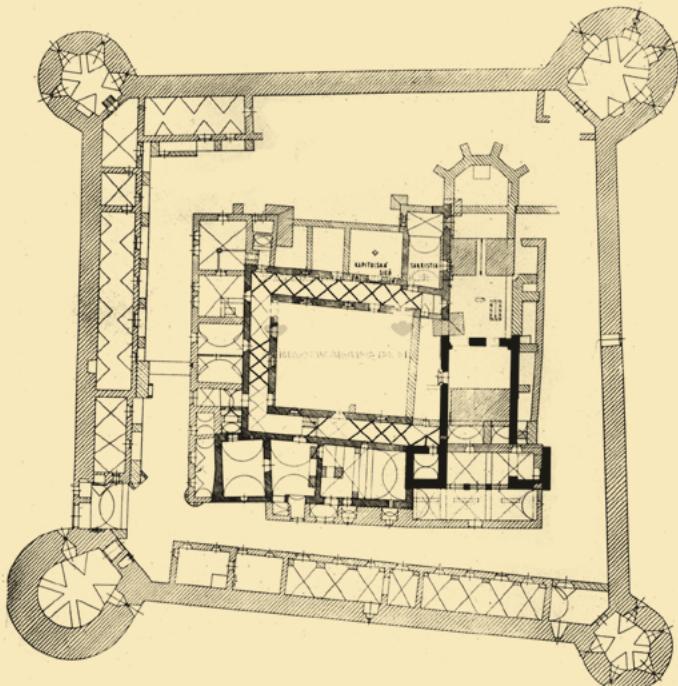
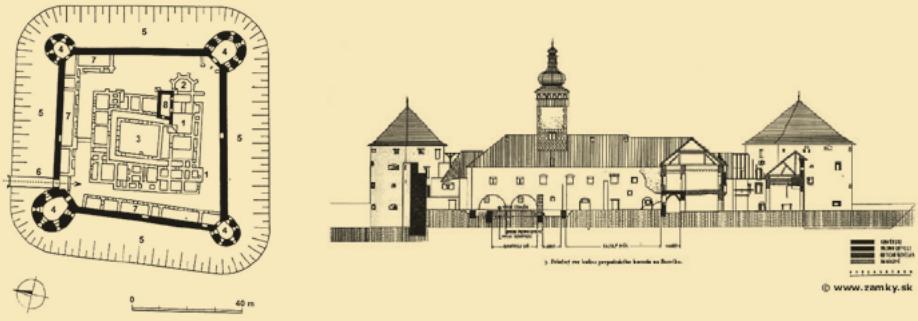
Prví premonštráti prišli z Konventu sv. Štefana Prvomučeníka z Kláštorného Hradiska na Morave, pričom ich materským kláštorom bol konvent vo Valroi (Francúzsko). Na základe pápežských bút, ktoré potvrdzujú majetky tohto lotrinského konventu, je možné príchod premonštrátov do Bzovíka datovať do rokov 1180 – 1181. Mníšske rehole riadiace sa regulou sv. Benedikta, t.j. benediktíni a cisterciti sa utiahli do hôr a údolí, premonštráti uprednostnili frekventované miesta ako trhoviská, brody a usádzali sa v blízkosti komunikácií a križovatiek ciest. Dodržiavalí pravidlá obsiahnuté v regule sv. Augustína a nosili habit bielej farby. Charakterizoval ich aktívny a kontemplatívny spôsob rehoľného života, v ktorom sa spájal život kánonický – pastorácia a verejný kult v kapitolách so

the discipline, loss of authority and importance and subsequent decrease of the number of the Benedictines. Since the end of the 11th century, the Benedictine monks were hit by general failure and crisis, as „the black monks“ gave up of cultivating education as well as pastoral activities and they stayed closed behind the walls of their monasteries in spite of the changed social situation.

The first premonstrates came from the Convent of St. Steven Protomartyr from Monastery hillfort in Moravia, while their home monastery was convent in Valroi (France). Based on Pope's bullas, which confirm the properties of this Lothrin convent, it is possible to date the arrival of premonstrates to Bzovik to the years 1180 – 1181.

Monastic societies undertaking regula of St. Benedict, meaning the Benedictines and cistercians faded to the mountains and valleys, the premonstrates preferred the busy places as markets, ford crossings and they settled near roads and crossings of the roads. They kept the rules included in

životom monastickým – modlitby a meditácie v kláštoroch. Premonštáti sa zameriávali na intelektuálnu činnosť a duchovnú starostlivosť o veriacich.

Premonštáti v Bzovíku a na svojich okolitých majetkoch pestovali obiliny, strukoviny, chovali dobytok, ošípané a ovce. Doložené je aj vinohradníctvo, pasienkárstvo, včelárstvo či mlynárstvo. V období stredoveku patrili bzovícki premonštáti k popredným majiteľom pôdy v Hontianskej župe a život v dedinách a mestečku na svojich panstvách ovplyňovali nielen z cirkevného hľadiska, ale ako zemepáni aj z hospodárskeho a sociálneho hľadiska.

Bzovícki premonštáti mali vo vlastníctve jediné mestečko, na ktoré sa vyvinulo ich vlastné sídlo. Ako mestečko (*opido Bozok*) sa spomína v roku 1422. Trhové príprivlégium získali obyvatelia Bzovíka až v roku 1519, t.j. na sklonku stredoveku, kedy ho na žiadosť prepošta Pavla Németiho (1519 – 1526) udelil Ľudovít II. Jagelovský (1516 – 1526). Mestečko Bzovík mohlo usporiadať výročný trh na sviatok sv. Štefana kráľa (20. august) a prvú nedeľu po Veľkej noci (Biela nedeľa), zasa týždenný trh.

the regula of St. Augustin a wore a garment of white colour. They were defined by their active and contemplative way of religious life, in which they combine life canonic – pastorality and public cult in chapter houses with life monastic – prayers and meditation in monasteries. Premonstrates focused on intellectual activity and spiritual care of believers.

The premonstrates in Bzovík as well as on their surrounding properties grew up cereals, pulse, raised stock, pork and sheep. Justified is also winemaking, grassland farming, bee-keeping and miller's trade. During the middle ages the premonstrates of Bzovík belonged to the prominent land owners in Hont district and life in villages and the town on their domainings they influenced not only from the church point of view, but also as the lords as well from economic and social point of view.

The Bzovík premonstrates owned the only town which became their owned seat. As a town (*opido Bozok*) it was mentioned in 1422. The market privilege the inhabitants of Bzovík gained in 1519 that is at the end of the middleages, when on the request of provost Paul Nemeti (1519 – 1526) Luis II Jagelov (1516 – 1526) awarded it. The little town of Bzovík could organize the anniversary market on the holiday of St. Steven, the king (August 20th) and the first Sunday after the Easter holidays (White Sunday), it was weekly market.

Kláštor v 14. a 15. storočí

14. storočie prinieslo zmenu, nakoľko v ňom bolo s najväčšou pravdepodobnosťou patronátne právo nad bzovíckym konventom odovzdané panovníkovi. Nepoddajných členov rodu Hont-Poznanovcov v tom čase vyhnal Matúš Čák z ich majetkov, čím schudobneli a odovzdali patronátne právo panovníkovi. Od čias Anjuovcov sa spomína prepoštstvo ako kráľovská ustanovizeň. Na základe svedectva z roku 1342 sa na stoličnej kongregácii Hontianskej župy o bzovíckom prepoštovi zmienili ako o prepoštovi kráľovskej cirkvi. Niekoľkokrát navštívil kláštor aj kráľ Ľudovít I. Veľký (1342 – 1382), ktorý sa vyjadril, že bzovícky a sahanský konvent sú mu podriadené.

Konvent sv. Štefana kráľa bol v stre-doveku v neustálom rozpore s mestom Krupina. Jeho blízkosť nepriamo brzdila rozvoj Bzovíka na sídlo významnejšieho postavenia. Predmetom sporov, čo bolo aj písomne doložené, bol najmä kláštorný majetok Briac, ktorý susedil s pozemkami Krupiny. Bol zaujímavý kvôli tomu, že ležal na začiatku horskej cesty vedúcej z Krupiny do Sásy, odkiaľ bolo možné prejsť na

Monastery in the 14th and the 15th centuries

The 14th Century introduced a change as during that time, almost certainly patronal right over the Bzovik convent was given to the ruler. Rebelious members of the Hont-Poznanov family were expelled out of their properties during that time by Matus Cak. By this act they became poor and gave up the patronal right to the ruler. Since the times of Anjou family it has been mentioned as the royal establishment. Based on the testimony in 1342, at the siege congregation of the Hont district, the bzovik provost was mentioned as the provost of the royal church. The monastery was visited by the king Luis I The Great (1342 – 1382) several times, who proclaimed that Bzovik and Sahy convents are subjected to himself.

The Convent of St. Steven, the king was in the middle ages in constant conflict with the town of Krupina. Its short distance held back development of Bzovik as the seat with more important status. The object of the conflict was especially the property of the monastery Briac, which neibourghed with the lads of Krupina, there is written

juhovýchod a východ cez mýtne stanice vo Vrbovku a Litave.

V staršej odbornej literatúre sa zachovali poznatky o tom, že v roku 1471 Krupinčania vypálili novostavby kláštora, ktoré boli postavené po roku 1446, v rámci neskorogotickej prestavby kláštorného komplexu. Avšak, zo svedectva o pustošení kláštorných majetkov Krupinčanmi vyplýva, že bol zrútený hospodársky dvor, statok a nie novostavby kláštora. Prepošt Michal (1471) sa so svojou sťažnosťou obrátil priamo na kráľa Mateja I. Korvína (1458 – 1490) a kráľovský súd. Vo svojej žalobe píše: „*A pretože hranice tejže cirkvi (bzovíckeho konventu) občania Krupiny ... porušili zlomyselnými prepadnutiami, obsadili pozemky, samotný dvor susediaci s mestičkom ... s budovami, ku ktorým patrila krčma, jatky a mlyn... zničili a podpálili, pričom reholného brata Petra zbili, zranili a zajali a mnohé násilnosti spáchali.*“

evidence. Briac was interesting as it was situated at the beginning of the mountain road leading from Krupina to the village of Sasa, from where it was possible to continue to South-East and to the East through toll stations in Vrbovok and Litava.

In older specialized literature retained information that in 1471 Krupina citizens burned the new buildings of the monastery which were built after 1446, during the late-gothic renovation of the monastery complex. But from the testimony about devastation of the monastery properties by Krupina citizens shows, that the service yard was knocked down, farm, not the new builings of the monastery. The provost Michael (1471) with his appeal turned directly to the king Matthias I Corvinus (1458 – 1490) and the royal court. In his claim he says: “*And because the frontier of the same church (of bzovik convent) the citizens of Krupina ... broke by malicious attacks, annexed the lands, also the yard neighbouring with the town... with buildings, to which belonged the pub, slaughter house and the mill... they destroyed and burnt, while the monastic Brother Peter was beaten, hurt and captured and many violent things were caused.*”

Po bitke pri Moháči

Po porázke Uhorska pri Moháči v roku 1526 ostala krajina bez panovníka vystavená pustošeniu osmanských vojsk. Bzovíckych premonštrátov zdecimoval uhorský magnát, boršodský župan Žigmund Balaša z Balašských Ďarmôt. V roku 1530 zaútočil na premonštrátsky kláštor v Bzovíku, zrútil príbytky rehoľníkov a dokonca ich aj vyvraždil. Pohromu prežilo len 5 bratov, ktorí následne ušli do Hronského Beňadika. Ten-to rok je zároveň rokom zániku rehoľného života v kláštore v Bzovíku.

Bzovík po roku 1540 ovládol Žigmund Balaša, ale dohľad nad bývalým kláštorom mal predsedu Uhorskej komory Štefan Pemflinger, ktorý sa tu opakovane zdržia-val. V tomto roku uhorský kráľ Ferdinand I. dal 20 000 zlatých do zálohu boršodskému županovi Balašovi a jeho manželke Barbore

After the battle of Mohács

After Hungary was defeated in the battle of Mohács in 1526, the country was without a ruler, exposed to estrepelement of osmany army. Bzovík premonstrates were decimated my hungarian baron, borsod district administrator Zigmund Balasa of Balas Darmat. In 1530 he attaked the premonstrate monastery in Bzovík, he destroyed housing for the monks and even killd them. 5 of the brothers survived the disaster, who lately escaped to Hronsky Benadik. This year is in the same time year of the end of the monastery life in the Bzovík monastery.

Since 1540 Bzovík was controlled by Zigmund Balasa, but supervision over an ex-monastery was held by the chairman of the Hungarian chamber Steven Pemflinger, who repeatedly stayed here. In the same year Hungarian king Ferdinand the

Fánchyovej a ich dedičom hrad s panstvom Diósgyőr, ako aj patronátne právo nad Bzovíckym prepoštvom, kde mal opäťovne obnoviť slúženie omší. Aj keď spomínana listina používa označenie prepoštvo, reálne išlo o zaniknutý kláštor, ktorý už Balaša premenil na pevnosť.

Stavebné aktivity Balašu, ktorý bol dočasne aj vo funkcií kastelána, sú dodnes dokladované prostredníctvom zachovaného nápisu na portáli na nárožnej baště s iniciálami „SB 1545“. Staršie pamiatkové výskumy uvádzajú aj vročenie „1546“ na veľkom kozube pri vstupnej bráne.

V roku 1559 spísal Balaša svoj testament, v ktorom celú pevnosť Bzovík poručil manželke Barboře. Bzovík tak pripadol rodine Fánchycovcov a na jeho čelo sa postavil Barborin brat Juraj Fánchy, ktorý bol známy vydržiavaním vojenskej posádky a staral sa aj o zabezpečenie výzbroje.

I.st gave 20.000 of gold depozit to boršod district administrator Balasa and his wife Barbora Fanchy and to their descendants the castle with the earldom Diosgyor, as well as the patronat right over the Bzovík provost, where he was supposed to bring back religious services. Even that mentioned document uses the name Provost, in reality it was fallen monastery, which Balasa turned into the fortress already.

Construction activities of Balasa, who was temporarilly appointed a castellan, have been saved up to these days by the saved notice at the portal of the corner bastion, with initials „SB 1545“. Older historical research date the year „1546“ at the big fireplace at the entrance gate.

In 1559 Balasa wrote his testimony, in which the whole fortress Bzobik gave to his wife Barbora. This way Bzovík became property of the Fanchy family and its head became Barbora's Brother George Fanch, who was known by maitaining a military crew and he also took the care about their armament.

Vývoj udalostí po roku 1595

K roku 1595 sa viaže potúčka medzi bزوíckou a krupinskou posádkou, kedy bol v Krupine ubytovaný Rattenauský pluk pod velením Jakuba Hannibala. Cestou na Bzovík so svojimi 60 vojakmi prikázal strieľať do pevnosti, čím provokoval Juraja Fánchyho, ktorý na obranu vyslal svojich husárov. Tí nielen zabili niekoľkých nemeckých vojakov, ale zranili aj samotného Hannibala.

Počas povstania Štefana Bočkaia došlo aj k obsadeniu Bzovíka. Pevnosť ovládli povstalci súčasne aj s Krupinou a práve na Bzovíku 3. januára 1605 Bočkaiov hlavný kapitán Rédei potvrdil kapituláciu mesta Krupina. Na strane povstalcov bol aj syn Juraja Fánchyho, Juraj Fánchy ml., ktorý sa stal kapitánom vojska. Príklon na stranu

Developments after 1595

The year 1595 is linked to the fight between Bzovík and Krupina crews, when Rettenau regiment commanded by Jacob Hannibal stayed in Krupina. On the way to Bzovík with his 60 soldiers, he commanded to shoot at the fortress, by which he provoked George Fanchy, who sent his soldiers for protection. They not only killed few german soldier, but hurt Hannibal himself.

During the uprising of Steven Bockay Bzovík was annexed. The fortress was controlled by the rebels together with Krupina and just then in Bzovík on January 3rd 1605 Bockay's captain Redei confirmed capitulation of the town of Krupina. On the side of rebels was the son of George Fanchy, George Fanchy jr., who became a captain of the crew. Inclination to the side of the

povstalcov zrejme narušil dôveru panovníka, ktorý im Bzovík a príľahlé panstvo odobral.

Uhorský kráľ Ferdinand II. v roku 1626 udelil patronátne právo nad Bzovíkom spišskému kanonikovi Jurajovi Motúzovi, inak Nemčickému. V tejto listine bol Bzovík označovaný ako opátstvo Blahoslavenej Panny Márie, čo je dôkazom ústupu pôvodného charakteru inštitúcie. V nasledujúcich rokoch prebiehali stavebné úpravy.

Nový uhorský kráľ Ferdinand III. v roku 1638 udelil Bzovík, s označením prepoštstvo, prelátovi Štefanovi Bosniakovi z Veľkého Bielu. Následne po jeho smrti pätkostolnému biskupovi Jurajovi Sečénimu. Hoci králi udeľovali Bzovík či patronát rôznym prelátom, pevnosť ostala v zálohovej držbe Fánchyovcov, pričom nakoniec slúžila aj ako miesto posledného odpočinku pre

rebels probably broke the trust of the ruler, who took Bzovík and nearby domain away from them.

The Hungarian king Ferdinand II in 1626 gave patronal right of Bzovík to spiš Canon George Motuz alias Nemcicky. In this document Bzovík was referred to as abbey of Blessed Virgin Mary, which is the evidence of recession from original character of the institution. In the following years there were construction adaptations.

New Hungarian king Ferdinand III in 1638 gave Bzovík so called provostship to prelate Steven Bosniak of Veľký Biel. Consequently after his death to fivechurches bishop George Seceni. In site of the fact that the kings donated Bzovík or patronat to various prelates, the fortress stayed in the reserve ownership of the Fachys' while finally it was served as a burial place for

mnohých členov rodu. Dôkazom bol náhrobok s poškodeným erbom a epitafom po obvode, ktorý sa v kaplnke nachádzal až do 19. storočia.

Po smrti Pavla Fánchyho a s vedomím vdovy Márie Sidónie Balašovej, polovicu pevnosti aj s majetkom získal ostrihomský arcibiskup Juraj Selepčen. V roku 1678 od-kázala Mária Sidónia svoju polovicu Bzovíka jezuitom, kolégiu Spoločnosti Ježišovej v Trnave. V tom istom roku, počas povstania Imricha Thökolyho, povstalci Bzovík napadli a vypálili.

Následne prešiel Bzovík rozsiahlejšou stavebnou úpravou, na ktorej sa zúčastnili poddaní zo širokého okolia. Z roku 1680 pochádza dodnes zachovaný nápis nad bránou s erbom a menom arcibiskupa Juraja Selepčenho, ktorý informuje o požiari a následnej obnove pevnosti. Po smrti arcibiskupa bol začiatkom roka 1685 vyhotovený doposiaľ najstarší známy inventár pevnosti na Bzovíku.

Podľa inventára pozostávala pevnosť zo štyroch bášt s dvomi poschodiami a bola opevnená priekopou. Výzbroj pevnosti tvorilo 8 veľkých a malých diel, 2 veľké mažiare, 25 muškiet, 14 hákovníc, 2 viachlavňové delá, pri bráne 1 krátke delo so širokým

many members of the family. The evidence was a gravestone with provost coat of arms and epitaph around the perimeter, which was placed in the chapel up to the 19th Century.

After the death of Paul Fanchy and with awareness of his widow Maria Sidonia Blas, the half of the fortress with the property acquired Ostrihom archbishop George Slepčen. In 1678 Maria Sidonia legated her half of Bzovík to Jesuits, to collegium of the Society of Jesus in Trnava. In the same year, during the uprising of Imrich Thokoly, the rebels invaded Bzovík and burnt it out.

Consequently Bzovík went through extensive construction adaptation, on which subjects from wide surroundings took part. From 1680 comes the scripture preserved to these days above the gate with the code of arms and the name of archbishop George Slepčen, which informs about the fire and later reconstruction of the fortress. After the death of the archbishop at the beginning of year 1685 it was listed so far the oldest known inventory of the fortress in Bzovík.

According to the inventory the fortress consisted of four bastions with 2 floors and it was fortified with a ditch. Armaments of the fortress were 8 of big and small cannons, 2 big mortars, 25 muskets, 14 arquebuses, 2 multiple gunpoint cannons, at the gate 1 short cannon with wide mouth as well as broken guns, supply of gun powder and firebombs. At the fortress there was a farm with a brewery and distillery, the mill as well as a tollhouse with a beer parlow. There was a large garden around the fortress with empty pond as well as

ústím, ako aj poškodené zbrane, zásoby pušného prachu a zápalné bomby. Pri pevnosti stál majer s pivovaram a pálenicou, mlyn a tiež mýto s výčapom. Okolo pevnosti sa rozprestiera záhrada s prázdnym rybníkom, ako aj polia s ďalším prázdnym rybníkom. Opis zaznamenal stav pevnosti s okolím po opakovom striedaní majiteľov, vojnových škodách a následnej obnove.

Pevnosť Bzovík po roku 1678

Po smrti posledného mužského potomka z rodu Fánchyovcov, Gašpara, daroval Juraj Selepčen bzovícke panstvo ním založenému mariánskemu semináru v Trnave, čím sa dostalo do vlastníctva trnavského kolégia Spoločnosti Ježišovej. Hradnú kaplnku po evanjelikoch opäť prevzali katolíci a koncom 19. storočia v nej visel oltárny obraz sv. Štefana kráľa s nápisom datujúcim výstavbu kláštora do roku 1212. V jednej z reprezentatívnych sál ešte v roku 1866 viseli obrazy zakladateľov konventu, Lamperta z rodu Hont-Poznanovcov, jeho manželky Žofie, syna Mikuláša a oproti nim portrét Pavla Fánchyho a jeho manželky Márie Sidónie Balašovej, pravdepodobne z 18. storočia.

Po zrušení jezuitskej rehole v roku 1773 sa bzovícke majetky po trnavských jezuitoch dostali pod správu študijnéj základiny a univerzitnej tlačiarne v Pešti, druhá polovica majetkov naďalej slúžila na výchovu mladých knazov. V období rokov 1908 – 1952 bolo panstvo vo vlastníctve viacerých súkromných osôb.

fields with another empty pond. Description shows the condition of the fortress with the surroundings after the repeated changes of the owners, after war damages and the new renovation.

The Fortress Bzovík after 1678

After the death of the last male descendant of the Fanchy family, Gaspar, George Selepčen donated the Bzovík domain to Marian seminary in Trnava which he had founded. This way it became the property of Trnava collegium of the Society of Jesus. The castle chappelle after being used by the protestants, was taken by the catholics. At the end of the 19th century there was hanged an altarpiece with a scripture dating building of the monastery to 1212. In one of the representative halls in 1866 there were hanging pictures of the founders of the convent, Lampert of Hont – Poznanov family, his wife Zofia and the son Nicholas and opposite to them the portrait of Paul Fanchy and his wife Maria Sidónie Balas, probably from the 18th century.

After Jesuit Order was abolished in 1773 Bzovík properties belonging to Trnava jesuits, became administered by study foundation and university printshop in Pest, the second half of the properties continued to serve for education of young priests.

Najmladšie dejiny pevnosti

Po prvej svetovej vojne prestal byť objekt pevnosti obývaný a postupne dochádzalo k jeho deštrukcii. Stavebný materiál z renesančných obytných budov a kostolnej veže, ktorá bola zrútená v čase druhej svetovej vojny, bol použitý napr. na opravu farského kostola, či obecnej cesty, ... V 40-tych rokoch mal dokonca gróf Anton Forgách záujem odviesť kamenné články a umiestniť ich na stavbe centrálnej kancelárie správy svojich veľkostatkov v Tuharskej doline, pričom o odvoze 6 kusov kameňov je zachovaný aj záznam.

V roku 1952 prešiel objekt do vlastníctva štátu. Český kunsthistorik Václav Mencl bol v tomto roku požiadaný, aby vyhotobil zameranie vtedajšieho stavu a porovnanie so stavom pred rokom 1939. Počas 60-tých rokov 20. storočia prebehli záchranné práce, odkrytie a konzervovanie kláštorných múrov a kostola.

The youngest history of the fortress

After the World War I the building was not inhabited and started slowly its destruction. The building material from renaissance houses and the church tower, which was destructed during WWII, was used for example for reconstruction of the church or the local road. In the 40-ies even the count Anton Forgach intended to transfer the rock elements and to place them at the builing of central office of administration of his properties in Tuhar valley, while there is saved the record about transfer of 6 pieces of rocks.

In 1952 the state became the owner of the builing. Czech kunshistorian Vaclav Mencl was asked that year to create mapping of actual state and in comparison with the state before 1939. During the 60-ies of the 20th centrrury there were rescue operations, openinng and conservation of the monas- tery walls and the church.

OZ Pod hradom
Bzovík 2018